

на вивчення військової термінології, а й таких дисциплін чи окремих модулів, які б сприяли розвитку професійних навичок у стресових ситуаціях.

Література:

1. Німецький перекладач розплакався при перекладі слів Зеленського. URL: https://www.youtube.com/watch?v=JgAg-za_VHo.
2. Conflict Zone Field Guide for Civilian Translators/Interpreters and Users of Their Services. 2012. URL: http://www.fit-ift.org/wp-content/uploads/2013/03/TI_Field_Guide_2012.pdf.
3. Interpreting in zones of crisis and war. URL: <http://www.ruiggian.org/research/projects/projectlg5d98.html?ID=141>.
4. InZone - The Center for Interpreting in Conflict Zones. URL: <https://socialinnovationexchange.org/insights/inzone-center-interpreting-conflict-zones>.
5. Translators and Interpreters Working in Conflict Zones. URL: <https://www.daytranslations.com/blog/translators-conflict-zones/>.
6. Ukraine war: Ukrainian translator gets emotional during Zelensky's EU speech. URL: <https://www.euronews.com/my-europe/2022/03/01/listen-ukrainian-translator-gets-emotional-during-zelensky-s-eu-speech>.

ВІДТВОРЕННЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ С. КІНГА

Чумак Г. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Держак Г. С.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Одним із найпоширеніших способів познайомитись із національно-культурним кодом іншої країни є, звісно, художня література. Лише у ній за допомогою слова можна найповніше передати зміст того чи іншого явища. Саме тому при перекладі літературних творів на іншу мову важливо не втратити цієї лінгво-культурної складової. Дуже часто вона відображена у

безеквівалентній лексиці – словах, які при дослівному перекладі для пересічного читача можуть не завжди бути зрозумілими через відсутність фонових знань.

Семантика безеквівалентної лексики багато в чому зумовлена історією, культурою країни, діяльністю людини, її світобаченням тощо. Безеквівалентна лексика відбиває національно-культурну своєрідність мови на рівні лексики, називає такі поняття та явища у сфері певної культури, які не характерні для інших. Безеквівалентна лексика як складова образності тексту створює емоційно-експресивний контекст, пов'язаний з ідеоетнічним компонентом значення, функціонує у смисловій ієрархії твору та виступає своєрідною функціонально-смисловою домінантою тексту [1, с. 251].

Відтак перед перекладачем художнього твору постає непросте завдання – відтворити безеквівалентну лексику так, аби не спотворювати зміст оригіналу і водночас не обтяжувати читача довгими поясненнями чи примітками.

Художні твори американського письменника Стівена Кінга надзвичайно насичені реаліями. Усі власні назви, побутові речі, історичні факти, імена та звичаї автор черпає лише з американської культури та історії. Більше того, своєрідність художньої манери Стівена Кінга полягає ще й у тому, що він часто вплітає у сюжет своїх творів вигадані реалії, реалії зі своїх попередніх творів та автобіографічні алюзії. Без професійної роботи перекладача, котрий зможе в першу чергу віднайти усі реалії та алюзії, а вже згодом підібрати правильні стратегії для їх перекладу, читач просто не зможе повною мірою зрозуміти приховану алюзійність творів Стівена Кінга, а відтак і твір в цілому.

Матеріалом для нашого дослідження стали романи Стівена Кінга «11/22/63» та «Сяйво» у перекладі Олександра Красюка. В ході дослідження було проаналізовано 350 реалій та поділено їх за семантичними групами. Кожна семантична група представлена певною кількістю лексичних одиниць, деякі з яких суттєво переважають у творі. Щоб простежити кількісне співвідношення реалій, які входять до цієї класифікації, розгляньмо кількісну таблицю (див. Таблицю 1).

Таблиця 1.

Кількісна характеристика семантичних груп реалій

Семантична група	Кількість лексем	Семантична група	Кількість лексем
Антропоніми	59	Промислові й аграрні підприємства, банки	9
Топоніми	28	Танці та пісні, виконавці	21
Їжа на напої	30	Назви фільмів та телепрограм, літературних творів та періодичних видань	26

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Одяг	7	Народні свята, фестивалі	2
Житло	2	Назви ліків	6
Грошові знаки	3	Прізвиська	4
Назви компаній, музеїв, театрів, ресторанів, магазинів, готелів, релігійних організацій	37	Фольклорні, історичні і літературно-книжні алюзії та реалії, які містять ознаки способу життя, поведінки, рис характеру	55
Марки машин	4	Спортивні команди	12
Побутові реалії	20	Побутові реалії	46

Переклад творів Стівена Кінга «11/22/63» та «Сяйво», які стали матеріалом для нашого дослідження, а також багатьох інших творів короля жахів – це творчий доробок українського письменника, перекладача та редактора Олександра Красюка. У своїх перекладах О. Красюк перш за все ставить за мету якомога точніше відтворити літературний стиль автора твору. А враховуючи те, що стилістика Стівена Кінга відзначається багатошаровістю, великою кількістю культурних алюзій, явних і прихованих, використанням реалій, специфічних регіональних говірок і жаргонізмів, переклад його творів – це велика культурно-історична довідкова робота.

О. Красюк прагне якомога точніше відтворити стиль автора та якомога повніше передати усі лінгвокультурні елементи у творі, найчастіше він застосовує калькування, або дослівний переклад – поморфемний переклад іншомовного слова, копіювання його структури та відтворення за допомогою засобів цільової мови.

У випадку з лексемами, які несуть культурно специфічне значення – передають історичні явища, предмети побуту, назви серіалів, перекладач не може застосувати ані стратегію опущення чи доместикації (тоді повністю втрачається культурологічне навантаження твору та його автентичність), ані описовий переклад, який видається занадто громіздким та перевантажує твір та увагу читача. Тому перекладач застосовує калькування, яке передає автентичність реалій, та разом з тим дає пояснення лексичної одиниці вихідної мови у паратексті цільової мови, а саме у примітках перекладача.

Шляхом калькування перекладено найбільше реалій-словосполучень. Наприклад: *Canned Heat* – «Консервований жар» (желеподібний спирт-денатурат, що випускається як паливо для пічок або розпалювач вогнищ, у часи Великої депресії 1930-х років став популярним алкоголем серед мандрівних робітників), *Dirty Thirties* – Брудні тридцяті (період багаторічної засухи і потужних пилових бур у розораних преріях, під час якого сотні тисяч фермерів кидали свої господарства, мігруючи головно на захід США), *continental manners* – континентальні манери (британський вираз, що означає «європейські манери», чим герой роману показує свою вишуканість, якою іноді хизуються

американські англофіли), *Fall Classic* – Осінній Класик (фанатська назва Світової серії), *Pep-club* – Пеп-клуб (самоорганізація учнів для пропаганди досягнень власної школи, з членів Пеп-клубів формуються також групи заводіїв-чирлідерів), *Simple Simon* – простак Саймон (герой старовинного англійського дитячого вірша). Водночас варто зазначити, що майже завжди О. Красюк застосовує стратегію калькування у поєднанні із приміткою, у якій подає коротку історичну чи культурну довідку про ту чи іншу реалію.

Другою за частотою використання є транслітерація. Оскільки Стівен Кінг використовує у своїх творах багато власних назв – особливо антропонімів та топонімів, то практично усі вони перекладені за допомогою транслітерації: *Fort Worth* – Форт-Ворт, *Androscoggin* – Андроскоггін, *Sabattus* – Сабатус, *Portland* – Портленд; *Bar Harbor* – Бар Гарбор, *Ray Milland* – Рей Мілленд, *Jack Anderson* – Джек Андерсон, *Robert Redford* – Роберт Редфорд, *Sirhan Sirhan* – Сірхан Сірхан.

Почасти транслітерованими є й інші власні назви – найменування різних брендів, марок, видань, героїв книг та серіалів, музичних груп, лікарських засобів: *Magnum* – Магнум, *Crayola* – Крайола, *Rolodex* – Ролодекс, *Sesame Street* – «Сезам-стріт», *Creedence Clearwater Revival* – «Кріденс Клірвотер Рівайвел», *Tiparillo* – «Тіпарилло», *Speedy Gonzales* – Спіді Гонзалес, *Cisco Kid* – Сіско Кід, *77 Sunset Strip* – «77 Сансет Стріп», *W.T. Grant* – «В.Т. Грант», *BankAmericard* – «БанкАмерикард», *MasterCharge* – «МастерЧардж».

Вагома частка реалій перекладена за допомогою транскрибування, при застосуванні якого відтворюється звуковий склад слова. Як і у випадку з транслітерацією, за допомогою транскрибування перекладені власні назви, наявні у романах: *Ellery Queen* – Еллері Квін, *Lyons* – Лайонс, *W. C. Fields* – Дабл'ю Сі Філдс, *Blanche DuBois* – Бланш Дюбуа, *Arthur Murray* – Артур Мюрі, *Albany* – Олбані, *Augusta* – Агаста, *Lewiston* – Льюїстон, *Auburn* – Оберн, *Xbox* – «Ексбокс», *Yooper* – Юпер, *Plymouth Fury* – «Плімут Ф'юрі», *eBay* – «І-Бей».

Проаналізоване кількісне співвідношення використання Олександром Красюком різних стратегій відтворення реалій подано у Таблиці 2.

Таблиця 2

Кількісне співвідношення використання стратегій відтворення реалій

Перекладацька стратегія	Кількість
Заміна	1
Опущення	9
Трансплантація	1
Описовий переклад	1
Додавання	25
Калькування	124
Транскрибування	51
Транслітерація	110
Адаптація	10

Як бачимо, при перекладі романів «11/22/63» та «Сяйво» найчастіше використовуються стратегії калькування, транслітерації та транскрибування.

Література:

1. Бондар М. В. Класифікація національно маркованих одиниць. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. 2015. № 30. С.31–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2015_30_6.
2. Тупиця О., Зімакова Л. Безеквівалентна лексика: проблеми визначення. Рідне слово в етнокультурному вимірі. 2012. С. 251–258. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2012_2012_34.
3. Кінг С. 11/22/63; пер. з англ. та ком. О. Красюка; Київ: КСД. 2012. 896 с.
4. Кінг С. Сяйво; пер. з англ. та ком. О. Красюка; Харків: КСД. 2015. 640 с.
5. King S. 11/22/63. New York: Scribner. 2011. 849 p.
6. King S. Shining. New York: Anchor Books. 2012. 660 p.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ В ТВОРАХ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Чиж І.Д.

*асистент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка м. Тернопіль, Україна*

Твори художньої літератури безсумнівно зберігають та популяризують культурну спадщину як певної країни, так і всієї цивілізації загалом. Їх переклад дає змогу забезпечити безперервну комунікацію різних народів та збагачення їх знань один про одного. Такий зв'язок є можливим саме завдяки професійним перекладачам, які здатні адекватно відтворити художній твір, враховуючи всю специфіку цього процесу.

Художній переклад можна вважати творчою роботою, для якої потрібна не лише професійна підготовка перекладача, а й талант та здатність відтворити не лише текст, а й естетичний ефект, який він здійснює на реципієнтів першоджерела. Стиль таких текстів зумовлює використання образності, поетичного мовлення, емоційно-експресивної лексики, що дає автору змогу передавати відчуття, особливості існування та національну самобутність своєї нації. Для їх відтворення в перекладі навіть досконалого володіння мовами буде недостатньо. Необхідно також бути достатньо обізнаним щодо життя іншої країни або народу, відомостей про їх соціум, історію та культуру. Широкий світогляд перекладача та велика кількість фонових знань відіграють значну